

ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗОН ІРАНУ НА ПРОЕКТУВАННЯ ТОРГОВО-РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
кафедра основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА*

© Слепцов О. С., Солтані А. А., 2019

<https://doi.org/>

У статті розглянуто основні кліматичні зони Ірану та їх вплив на формування архітектури торгово-розважальних комплексів і дизайн інтер'єру сучасних торгових приміщень. Також у роботі висвітлено питання формування різних функціональних блоків, об'єднаних в єдину модель ТРК. У разі порівняно стандартного зовнішнього об'ємно-просторового вирішення, внутрішнє оздоблення часто виконують під впливом національних традицій і культурно-релігійних особливостей країни.

Ключові слова: торгово-розважальні комплекси (ТРК), кліматична зона, функціонально-планувальна структура, Іран.

Постановка проблеми

Сучасні торгово-розважальні комплекси – важливі культурно-громадські центри сучасних іранських міст, роль яких у житті соціуму постійно збільшується. Мережа ТРК формується на основі потреб населення в культурно-побутовому і торговому обслуговуванні. Незважаючи на тривалу світову економічну кризу, добробут іранських громадян постійно зростає і збільшується оборот товарів і послуг, наданих місцевому населенню. Завдяки грамотній економічній політиці більше ніж 80 % іранського населення живе значно вище рівня бідності, наявного в регіоні. Зростаючий добробут народу Ірану сприяє розвитку торгівлі й різних видів бізнесу. Бурхливо розвивається логістика та транспортування товарів. Американські та європейські товари поступово витісняють товари з Китаю та Індії. За останні п'ять років в Ірані сформувалося значне позитивне сальдо національного бюджету.

Мета статті

Метою статті є аналіз розвитку ТРК в Ірані й розроблення рекомендацій, що стосуються їх функціонально-планувальної та об'ємно-просторової організації, пов'язаних з особливостями зонування території країни (проектно-будівельні й природно-кліматичні зони).

Мета роботи зумовила дослідження основних чинників, що впливають на формоутворення основних функціональних блоків і всього комплексу ТРК загалом, а також розроблення рекомендацій щодо номенклатури найрізноманітніших типів ТРК для умов Ірану.

Аналіз публікацій та досліджень

Аналіз публікацій вітчизняного і зарубіжного досвіду проектування ТРК, а також літературних джерел дає змогу зробити висновок про те, що цей тип будівель постійно потребує оновлення науково-методологічної бази та рекомендацій щодо їх проектування з урахуванням різних чинників і умов. У роботі досліджено архітектуру торгово-розважальних комплексів на основі аналізу науково-теоретичних розробок О. Б. Ралєєва (1994) і Аттавна Башара (2011), які заклали основи досліджень національної архітектури Близького Сходу. Крім того, проаналізовано дисертаційні роботи Бреуса (1990) та С. Б. Зіміної (1987), присвячені системі організації торгових

закладів (універмагів, універсамів і торгових центрів із замовленням товарів). У роботі розглянуто питання формування різних функціональних блоків, об'єднаних в єдину модель ТРК. Подібна модель може бути адаптована до різних природно-кліматичних (ПК) і проектно-будівельних (ПС) зон країни, виявляючи об'ємно-просторове рішення: закритого, напіввідкритого, відкритого типу будівель. Загальна структура будівель ТРК умовно “нанизується” на стрижень комунікаційних приміщень. Система вертикальних і горизонтальних комунікацій дає змогу ефективно здійснювати вертикальне та горизонтальне зонування і виділення основних функціональних зон ТРК.

Методи дослідження

Це авторське дослідження спрямоване на розроблення рекомендацій, що належать до нового будівництва ТРК, проте деякі випадки, що стосуються реконструкції з модернізацією і реновацією промислових підприємств під функції ТРК, також входять у сферу інтересів автора. Подібні випадки існують у практиці проектування і вимагають особливої уваги під час розроблення їх внутрішніх структур і генеральних планів ділянки.

Особливу увагу необхідно приділяти новому будівництву ТРК в умовах відкритих просторів приміських зон вільних ділянок житлових мікрорайонів. Це найперспективніший підтип торгово-розважальних комплексів, спрямованих на системне освоєння міських територій з урахуванням вимог генерального плану розвитку міста.

Виклад основного матеріалу

На тлі потреб суспільства інтенсивно розвиваються різні типи торгових і розважальних установ, торгових центрів, ринків, супермаркетів. Одним із найуніверсальніших комплексів, що об'єднує в собі цілий перелік функцій цього плану є торгово-розважальний комплекс (ТРК).

Розглядаючи планувальну структуру сучасних ТРК, необхідно зазначити, що серед них стали найпоширенішими лінійні схеми розвитку планувальної композиції, які передбачають системне розміщення торгових і розважальних приміщень уздовж лінійної коридорної системи. Іноді це й простір переривається вузлами атріумних залів, освітлених верхнім світлом. У підатріумному просторі легко komponується і розміщується блок вертикальних комунікацій – інтер'єрних сходів, рухомих доріжок, ескалаторів. Вони часто блокуються з універсальними зальними просторами зимових садів, виставок різноманітних товарів, місць громадського відпочинку тощо. Архітектурно-планувальна структура торгово-розважальних комплексів часто відрізняється своєю універсальністю і структурованістю. В їх структурі вдало об'єднано і дрібнокомірчасті приміщення, і великозальні простори. У загальній планувальній схемі ТРК може бути наявна: звичайна лінійна схема; периметральна схема (яка також організована за лінійним принципом навколо внутрішнього двору); точкова схема (характерніша для центрів міст і відрізняється багатопверховістю); кутова схема (заклучне кутове вирішення мікрорайону); внутрішня схема (характерна для розміщення ТРК всередині житлового мікрорайону з розвинутою інфраструктурою); комплексна; змішана схема (характерна для проектування в приміській зоні, на лінії контакту міської та сільської території з досить великою прилеглою площею). Останній тип пропонує більш вільне планувальне рішення, здатне забезпечити так званий “вільний план” і “вільний фасад” всього комплексу загалом. До того ж особливістю зовнішнього архітектурного рішення є простота форм, що відрізняється відсутністю будь-якого декорування об'ємів і характерною раціональністю обробки, властивій всім стильовим напрямленням постмодернізму в архітектурі (Уайт та Робенсон, 2005, с. 111).

Головною проблемою сучасних ТРК в Ірані й в усьому світі є їх часткова невідповідність зростаючим вимогам до будівель подібного типу, обумовленим швидким розвитком технологій. Поступово світова спільнота переходить від індустріального до постіндустріального (інформаційного) рівня свого існування, що відрізняється динамічним розвитком засобів виробництва і нанотехнологій. Це призводить до того, що інтернет технології, соціальні мережі і

гаджети поступово замінюють функції громадських будівель: кінотеатрів, бібліотек, Поштамту, театрів, музеїв тощо.

Функції торгівлі та розваг, що включені до складу ТРК, теж частково зазнають змін функції і форми простору, номенклатури приміщень, системи функціонально-планувального зонування тощо. Серед основних приміщень, що становлять комунікаційну мережу, можна виділити: малі приміщення (до 36 м кв.), середні приміщення (більше 60 м кв.) і великі (універсальні) приміщення (більше 100 м кв.), здатні забезпечувати появу різних функцій, властивих ТРК. Подібні приміщення можуть змінювати свою функціонально-планувальну структуру залежно від потреб замовника (при здачі в оренду) і вимог ринку (пріоритетних напрямів товарів і послуг, пропонувананих покупцеві). Тренди і бренди формують сьогоденні специфіку торгівлі, а значить – особливості організації внутрішнього простору.

Зауважимо, що, організовуючи загальний простір ТРК, потрібно враховувати особливості проектування ділових і культурно-розважальних приміщень, оскільки вони мають певну специфіку. Об'єднуючим при цьому є принцип універсальності приміщень, але перепланування все ж здійснюється по своєму: ділові (офісні) приміщення і розважально-дозвільні плануються з урахуванням своїх особливостей організації простору. Так, наприклад, ділові (офісні) приміщення є найбільш дрібнокомірчастими елементами загальної композиції комплексу, торгівлі – включають в себе і дрібнокомірчасту структуру кіосків, молів, і великокомірчасту структуру приміщень універмагів і супермаркетів. Зальна структура розважальних приміщень (аквапарків, боулінг клубів, льодових арен, спортивних залів) органічно блокується з дрібнокомірчастою структурою офісних приміщень турагенств, СПА салонів, масажних кабінетів, дитячих кінотеатрів тощо (Хендерсон, 2017, с. 304). В результаті комплекс ТРК може складатися з великої кількості функціональних блоків, об'єднаних спільною композиційною ідеєю, системою комунікацій, загальним об'ємно-просторовим вирішенням. Водночас час, кожен функціональний блок може мати свої певні особливості вирішення стилістики, що стосуються форми, фактури і кольору, але загальна ідея композиційно-стильового вирішення повинна обов'язково простежуватися. Серед основних формотворчих чинників можна виокремити такі: соціально-економічні, містобудівні, природно-кліматичні, конструктивно-технічні, функціонально-технологічні, наявність місцевих будівельних матеріалів і проектно-будівельних зон, національні традиції і місцеві культурно-релігійні особливості.

Велике значення серед основних формотворчих чинників у створенні ТРК мають національні традиції та специфіка регіонів країни. На території Ірану можна виділити як мінімум чотири проектно-будівельні зони з різними умовами будівництва, наявністю місцевих будівельних матеріалів і відповідної проектно-будівельної бази, необхідної для індивідуального проектування різних за величиною ТРК на основі розроблених для цього регіону базових моделей. Розроблення подібних моделей повинно здійснюватися на основі запропонованих вченими рекомендацій для кожної окремої проектно-будівельної зони (ПБЗ). Межі ПБЗ визначаються не тільки наявністю в її межах великих міст із розвинутою інфраструктурою, а й наявністю великої мережі проектних організацій, ЦНДІЕП (центрально-науково-дослідних інститутів експериментального проектування), заводів із виробництва уніфікованих залізобетонних виробів, цегляних заводів, лісопилок та підприємств із виробництва місцевих будівельних матеріалів (камінь, цемент, штукатурка, клей, СМ). Розвиток будівельної промисловості та архітектури ТРК безпосередньо залежить також і від виявлених автором наявних природно-кліматичних зон, на які умовно можна поділити територію країни. Так, на території Ірану можливо виділити як мінімум чотири основних (з підзонами) природно-кліматичні зони, що відрізняються особливостями місцевого клімату, умовами будівництва, вітровим режимом і умовами інсоляції і захисту приміщень від високого південного сонця і низького західного сонця: південно-східна природно-кліматична зона (ПС ПКЗ); південно-західна ПКЗ; північно-східна ПКЗ; північно-західна ПКЗ (Alidzhanu, 2002, p. 48).

Найбільшою на території Ірану є південно-східна природно-кліматична зона (ПС ПКЗ), що охоплює міста Керман, Захедан, Бендер-Аббас, а також географічний центр країни з містами Єзд і

Бірдженд, оскільки клімат у цих регіонах є схожим. На цій території знаходяться найпротяжніші ділянки пустель і напівпустель з низькою щільністю населення, а клімат дуже близький до сусідніх держав – Афганістану, Пакистану і Оману (через воду). Зоною з найкомфортнішим приморським і континентальним кліматом є південно-західна природно-кліматична зона (ПЗ ПКЗ), розміщена на узбережжі Перської затоки. Зона межує з Саудівською Аравією, Кувейтом, ОАЕ і характеризується теплим вологим кліматом із досить високою середньою температурою грудня і червня, що дає змогу активно займатися землеробством і сільським господарством. Тут розміщуються великі історичні центри перської культури – міста Ахваз, Шираз, а також Бушехр (Макарова, 2011, с. 160; Уайт, 2005).

Північні регіони країни відрізняються доволі різноманітними кліматичними характеристиками, зумовленими близькістю гірського хребта Південного Кавказу і Каспійського моря. Північно-західна природно-кліматична зона (ПЗ ПКЗ) відрізняється холодним вологим кліматом, проте є найгустонаселенішою з розвинутою транспортною інфраструктурою і промисловістю. Транспортні артерії пов'язують країну з сусідніми державами: Азербайджаном, Вірменією, Туреччиною, Іраком і Саудівською Аравією. Тут найрозвиненіша проектно-будівельна структура, що включає проектні організації і великі будівельні компанії. У цьому регіоні найактивніше ведеться проектування і будівництво ТРК закритого типу, оскільки зими доволі прохолодні, і необхідно передбачати тамбури при вході, а також здійснювати заходи з утеплення будинків. Найбільшими містами ПС ПКЗ є Тегеран, Решт, Ком і Казвін, в яких розміщені понад 20 % промислових підприємств країни. Ця зона найгустозаселеніша, оточена лісами, що дає змогу розвивати деревообробну і меблеву промисловість, які, своєю чергою, забезпечують продукцією Іран і сусідні країни (Орельская, 2006, с. 272; Додсворт, 2011, с. 184).

Дуже цікавим проектно-будівельним регіоном є північно-східна природно-кліматична зона Ірану (ПС ПКЗ), де розміщуються такі міста як Мешхед, Горган. Ця ПКЗ відрізняється м'яким континентальним, теплим вологим кліматом (зона Прикаспію) і теплим сухим кліматом (ближче до центру країни). Регіон межує з Туркменістаном і Афганістаном. Природно-кліматичні умови сприяють розвитку сільського господарства, землеробства і масовому (зокрема і зеленого) туризму. Все це максимально сприяє розвитку і вдосконаленню мережі ТРК в Ірані і прилеглих регіонах.

Виходячи з природно-кліматичних умов країни, можна сформулювати три основні моделі об'ємно-просторового рішення ТРК в Ірані: закритого типу, напіввідкритого типу і відкритого типу. Зокрема закритий тип ТРК найприйнятніший для північно-західної ПКЗ із доволі холодним кліматом, відкрита схема плану – для проектування в центрі і південно-східної ПКЗ, а напіввідкрита чудова для регіонів із найсприятливішим для роботи, проживання, відпочинку та туризму кліматом (теплим вологим і теплим сухим) – в північно-східній (прикаспійська) і південно-західній (Перська затока) ПКЗ (Alidzhanu, 2002, р. 48).

Розглянемо докладніше архітектуру і дизайн проєктованих у цих регіонах ТРК. Почати необхідно з того, що в умовах сучасного міста може існувати кілька видів будівництва: нове будівництво, реставрація, реконструкція, реконструкція з модернізацією, реконструкція з розширенням (прибудовою, надбудовою, розширенням площ). Прийом реконструкції ТРК з розширенням неприпустимий в зоні історичної забудови і в центрі міста, де немає необхідних територій і не можна порушувати сформовану стилістику забудови минулих століть. Найефективнішим є проектування нового будівництва з урахуванням архітектурного рішення фасадів сусідніх будинків по вулиці. У зоні історичної забудови центрів міст Ірану, які внесені до списку спадщини ЮНЕСКО, законодавчо строго заборонено будівництво нових будівель і споруд, щоб не пошкодити наявні пам'ятки архітектури XII–XVII століть (Грабовой, 2006).

Реконструкція можлива в історичній зоні за умови збереження зовнішнього вигляду і стилістики будівлі (комплексу), можлива реконструкція з модернізацією внутрішнього простору при збереженні архітектури фасадів будівель (Уайт, 2005; Грабовой, 2006). Відкритий тип планувальної схеми ТРК – найпоширеніший тип комплексів в умовах Ірану, оскільки 30–35 %

всієї території країни це пустелі і напівпустелі. Цей тип будівель потребує забезпечення комплексних заходів щодо захисту від високого південного сонця, низького (вечірнього) західного сонця, провітрювання і аерації приміщень, а також захисту від піщаних бур і суховіїв. У житлових районах міст ПС ПКЗ прийнятний відкритий тип планувальної структури ТРК й інших громадських будівель з метою забезпечення максимальної можливості провітрювання приміщень. Прийом відкритості внутрішнього простору, а також сприятливі природно-кліматичні умови сприяють сезонному розширенню (літньо-весняне) площ приміщень за рахунок літніх кафе і торгових павільйонів та кіосків. Подібні завдання найкраще вирішувати за схемою лінійної або периметральної забудови навколо затишного озеленоного внутрішнього двору з широкими багатоярусними аркадами, багаторівневим вертикальним озелененням, аерацією і озелененням прибудинкових територій, благоустроєм дитячих, спортивних майданчиків тощо. Системний підхід дає змогу комплексно вирішити проблему гармонізації внутрішнього і зовнішнього простору композиційними засобами, поєднуючись з деталями і елементами національної архітектури, місцевими будівельно-оздоблювальними матеріалами (глина, пісок, штукатурка, галька та інше). В інтер'єрах добре виглядають багатоярусні аркади із стрілчастими (іранськими або арабськими) арками, скульптури, ліпнина, декоративні плінтуса, декоративна керамічна плитка з оригінальними малюнками. Об'єднання інтер'єру, меблів і обладнання загальними композиційно-стильовими засобами, що стосуються форми, фактури і кольору, роблять ТРК композиційно цілісним і стильним. У приміщеннях, де взимку і влітку доволі тепло, важливо забезпечити сонцезахист, захист від піщаних бур і регулярне провітрювання торгових залів. Крім того, необхідно забезпечити аерацію і кондиціонування повітря в приміщеннях (в літній період – з охолодженням, в зимовий – з незначним підігрівом повітря). У зоні пустель і напівпустель, де рідко бувають хмари, можна також ефективно використовувати сонячні батареї, які дали б змогу 320 днів у році акумулювати сонячну енергію і передавати її на значні відстані, в холодні регіони країни і навіть продавати в інші країни і окремі північні регіони. Великі площі ТРК дають змогу розмішувати сонячні батареї прямо на дахах і фасадах будівель їх загального комплексу (Уайт, 2005; Виноградова, 1997, с. 360).

Південні регіони країни (П ПКЗ і ПС ПКЗ), завдяки вдалим природно-кліматичним умовам, сприяють розміщенню значної кількості сонячних і вітрових (в приморських регіонах) установок, здатних акумулювати тепло і енергію навіть на експорт. З розвитком енергозберігаючих технологій і зменшенням площі, займаної акумуляторами, енергоефективність подібних проєктів може збільшитися в кілька (а можливо і в десятки) разів.

Рішення відкритого типу ТРК дає змогу задіяти велику кількість народних традиційних елементів у вирішенні інтер'єрів: національних орнаментів, ліпнини, зелених насаджень, фонтанів, візерунків плитки і куполів, орнаментів на колонах, стінах і аркадах, оновлених перських ордерів у рішенні капітелей колон, застосуванні ажурних решіток, систем штучного і примусового провітрювання приміщень тощо. У дизайні інтер'єрів ТРК в наш час доречним буде також застосування класичних і європейських прийомів вирішень приміщень: оновлені європейські ордери, характерні деталі інтер'єрів, скульптури, картини, сучасні інсталяції, мінімалізм в оформленні інтер'єру і характерні риси раціоналізму в функціонально-планувальній організації внутрішнього і зовнішнього простору. Ці комунікаційно-стилістичні особливості дають змогу створити неповторні образи у вирішенні інтер'єрного простору кожного окремого ТРК, забезпечити оригінальність їх вирішення, зробити його незабутнім для відвідувача (Виноградова, 1997, с. 360).

Найпоширенішим типом ТРК в Ірані є напіввідкриті схеми планувального рішення. Змінний континентальний клімат, близький до комфортного, в літній період і в зимову пору дає можливість забезпечити приємне проведення часу для численних відвідувачів і гостей країни. Для південно-західної та північно-східної природно-кліматичної зони Ірану характерний теплий сухий і теплий вологий клімат (прибережний і континентальний), що забезпечує комфортне перебування відвідувачів у приміщенні. У літній період тут теж необхідне кондиціонування повітря, але не в такому обсязі як в зоні пустель і напівпустель. Ці регіони Ірану, з 280–302 сонячними днями в році

і комфортними природно-кліматичними умовами, забезпечують велику кількість іноземних і вітчизняних туристів, значно поповнюють бюджет історичних міст. Крім туризму тут інтенсивно розвивається сільське господарство, що дає змогу забезпечити свіжими продуктами місцеві ринки, торгові центри, супермаркети та масово постачати сільськогосподарську продукцію на експорт.

Напіввідкрита планувальна схема ТРК передбачає закритість торговельних і офісних приміщень з можливістю їх опалення в зимовий період і провітрювання влітку. Здебільшого вона є розімкнутою, лінійною, п-образною, г-образною або вільної форми, що дає змогу розвивати вільний план і вільний фасад. У регіонах П і ПС ПКЗ дуже зручним є прийом блокування приміщень різного призначення, що об'єднується єдиним композиційним шлейфом. Прийом блокування універсальних просторів різного призначення допомагає вирішити проблеми функціонально-планувального зонування сучасними засобами із застосуванням оновлених ордерів іранської (перської) або європейської архітектури (Уайт, 2005). Напіввідкритий тип торгового простору надзвичайно зручний для проектувальників саме торгово-розважальних комплексів, оскільки його схема забезпечує унікальну можливість вдало зонувати весь простір залежно від необхідної функції: робота, відпочинок, розваги, дозвілля клієнта. Ця планувальна схема забезпечує цілодобове функціонування комплексу, його можливе перепланування на базі універсальних (великозальних) приміщень, що дають змогу удосконалювати функціональне призначення всього комплексу залежно від вимог ринку (Уайт, 2005; Хопкінс, 2015).

Закритий тип ТРК прийнятний для регіонів із холодним вологим кліматом із переважанням точкового і точково-лінійного розміщення корпусу в плані, оскільки компактна схема найкраще сприяє економії тепла та енергії по всій будівлі. Цей тип ТРК використовують у проектуванні в ПЗ ПКЗ, де переважає холодний вологий клімат. Внутрішній простір ТРК у цій зоні має тільки літнє сезонне розширення приміщень, оскільки взимку середня температура знижується до -2 градусів за Цельсієм, і потрібно додатковий обігрів. Всі будівлі обов'язково оснащуються кондиціонуванням повітря. Особливо холодно буває в північних регіонах гірського Південного Кавказу, де температура взимку може досягати -2 , -5 (в суворі зими до -7 , -10). Отже, сучасний стан архітектури ТРК потребує додаткових наукових досліджень та систематизації отриманого матеріалу з метою розроблення нових типів торгових і розважальних блоків-модулів, які, блокуючись між собою різними способами, можуть давати в результаті різноманітні конфігурації функціонально-планувальних та об'ємно-просторових вирішень (Хопкінс, 2015, с. 224).

Висновки

Ця робота є новою у співвідношенні з застарілими нормами проектування торгових, ділових і розважальних будівель як окремо, так і об'єднаних в єдиний комплекс. Сучасні ТРК потребують комплексних методів дослідження їх функціонально-планувальних і архітектурно-планувальних вирішень. Вони повинні враховувати не тільки місцеві умови (ПКЗ і ПБЗ), але і національні традиції вирішення інтер'єрних просторів, регіональних особливостей у використанні місцевих будівельних матеріалів, конструкцій і деталей. Висновки за цією роботою припускають розгляд комплексу питань щодо організації різних типів ТРК закритого, напіввідкритого і відкритого підтипів для різних регіонів країни. Автором передбачається розроблення і уточнення об'ємної моделі ТРК, яка охоплює кілька функціональних блоків, що системно утворюють єдиний комплекс, адаптований до різних регіонів і проектно-будівельних зон, залежно від місцевих національних традицій та природно-кліматичних умов. Головним висновком є факт невідповідності сучасних ТРК зростаючим вимогам до торгівлі, розваг і ділової діяльності соціуму. Дуже сильно змінилися гаджети, соціальні мережі, що внесло зміни в роботу багатьох громадських, муніципальних та державних органів. Людство поступово переходить від індустріального до постіндустріального суспільства, пристосовуючи нанотехнології, що бурхливо розвиваються, до своїх потреб з метою поліпшення комфортності роботи, відпочинку, дозвілля і розваг у колі друзів та сім'ї.

Бібліографія

- Alidzhanu, B., 1981. *Ab va havaye Iran. Teheran*, p. 48.
- Аттавна, Б., 2011. *Принципи архітектурно-планувальної організації торгово-розважальних комплексів (на прикладі країн Близького Сходу)*. Кандидат наук. Національний університет будівництва та архітектури.
- Бреус, А. І., 1990. *Модернізація будівель універмагів (на прикладі торгової мережі України)*. Кандидат наук. Національний університет будівництва та архітектури.
- Веймарн, Б. В., та інші, ред., 1956. *Всеобщая история искусств*. Москва: Государственное издательство "Искусство".
- Виноградова, Н. А., 1997. *Традиционное искусство Востока. Терминологический словарь (сборник)*. Москва: Елліс Лак, с. 360.
- Грабовой П. Г и Харитонов В. А., 2006. *Реконструкция и обновление сложившейся застройки города*. Москва: Реалпроект.
- Додсворт, С., 2011. *Фундаментальные основы дизайна интерьеров: учебное пособие*. Перевод с английского А. Мазурова, Д. Д. Шевченко и К. Макарова Москва: Тріде Кукінг.
- Зіміна, С.Б., 1987. *Формування архітектури підприємств торгівлі наближеного обслуговування*. Кандидат наук. Національний університет будівництва та архітектури.
- Змановская, Е. В., 2009. *Художні прийоми і технологічні засоби в дизайні інтер'єру громадських будівель*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербурзький державний університет технології та дизайну, с. 20.
- История экономика Ирана., Вікіпедія., [Електронний ресурс], Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_history_of_Iran. (Дата звернення: 14.02.2019).
- Макарова, В. В., 2011. *Дизайн помещений: стили интерьера на примерах*. СПб.: БХВ-Петербург.
- Орельская О. В., 2006. *Современная зарубежная архитектура: учебное пособие*. Москва: Академия, с. 272.
- Пайл, Дж., 2011. *6000 лет истории архитектуры и дизайна*. Перевод с английского О. И. Сергеевой Москва: Астрель, с. 463.
- Раллев, А. Б., 1994. *Эволюция объемно-пространственных форм в архитектуре арабских стран Ближнего Востока*. Кандидат наук. Киевский государственный технический университет строительства и архитектуры.
- Уайт, Э та Робертсон, Б, 2005. *Архитектура. Формы, конструкции, детали. Иллюстрированный справочник*. Москва: АСТ Астрель.
- Хаяліна, Ф. Р., 2008. *Архітектура: Термінологічний словник*. Оренбург, с. 202.
- Хендерсон, Э, 2017. *Стиль. Тысячи приемов и хитростей для оформления любого интерьера*. Москва: Манн, Иванов и Фербер.
- Хопкинс, О., 2015. *Визуальный словарь архитектурных стилей*. Перевод с английского А. Литвинова Санкт-Петербург: Питер.

References

- Alidzhanu, B., 1981. *Ab va havaye Iran. Teheran*, p.48.
- Attavna, B., 2011. *Principles of architectural and planning organization of shopping and entertainment complexes (for example, the countries of the Middle East)* Kandydat nauk. Natsional'nyy universytet budivnytstva ta arkhitektury.
- Breus, A. I., 1990. *Modernization of department stores' buildings (on the example of Ukraine's trade network)*. Kandydat nauk. Natsional'nyy universytet budivnytstva ta arkhitektury.
- Veymarn, B. V., ta inshi, red., 1956. *Universal History of the Arts*. Moskva: Hosudarstvennoe yzdatel'stvo "Yskusstvo".
- Vynohradova, N. A., 1997. *Traditional art of the East. Termynolohychesky slovar' (sbornyk)*. Moskva: Ellis Lak, s. 360.
- Hrabovoy P. H y Kharytonov V. A., 2006. *Reconstruction and renewal of the developed city development*. Moskva: Realproekt.
- Dodsvort, S., 2011. *Fundamental principles of interior design: a manual*. Perevod s anhlyyskoho A. Mazurova, D. D. Shevchenko y K. Makarova Moskva: Tride Kukinh.
- Zimina, S. B., 1987. *Formuvannya arkhitektury pidpryyemstv torhivli nablyzhenoho obsluhovuvannya*. Kandydat nauk. Natsional'nyy universytet budivnytstva ta arkhitektury.
- Zmanovskaya, E. V., 2009. *Khudozhni pryomy i tekhnolohichni zasoby v dyzayni inter'yeru hromads'kykh budivel'*. Sankt-Peterburh: Sankt-Peterbuz'kyy derzhavnyy universytet tekhnolohiyi ta dyzaynu, s.20.

Istoryya ekonomyka Yrana, Vikipediya, [Elektronnyy resurs], Rezhym dostupu: https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_history_of_Iran. (Data zvernennya: 14.02.2019).

Makarova, V. V., 2011. *Design of premises: interior styles on examples*. SPB: BKHV-Peterburh.

Orel'skaya O. V., 2006. *Modern foreign architecture: a manual*. Moskva: Akademya, s.272. Payl, Dzh., 2011. 6000 let ystoryy arkhytektury y dyzayna. Perevod s anhlyyskoho O. Y. Serheevoy Moskva: Astrel', s. 463.

Rallev, A. B., 1994. *Evolution of volumetric spatial forms in the architecture of the Arabian countries of the Middle East*. Kandydat nauk. Kyevskyy hosudarstvennyy tekhnicheskyy unyversytet stroytel'stva y-• arkhytektury.

Uayt, É. ta Robert-son, B., 2005. Arkhytektura. Formy, konstruksyy, detaly. Yllyustrovannyi spravochnyk. Moskva: ACT Astrel'.

Khayalina, F. R., 2008. Arkhitektura: Terminolohichnyy slovnyk. Orenburh, s. 202. Khenderson, É, 2017. Styl'. Tysyachy pryemov y khytrostey dlya oformlenyya lyuboho ynter'era. Moskva: Mann, Yvanov y Ferber.

Khopkyns, O., 2015. Visual dictionary of architectural styles. Perevod s anhlyyskoho A. Lytvynova Sankt-Peterburh: Pyter.

O. Sleptsov, A. Soltani

Kyiv National University of Building and Architecture
Department based architecture and architectural design

THE INFLUENCE OF IRAN'S CLIMATIC ZONES ON DESIGN OF TRADE-RELATED COMPLEXES

© Sleptsov O., Soltani A., 2019

The article discusses main climatic zones of Iran and their impact on the architecture formation of shopping and entertainment complexes and the interior design of contemporary commercial premises. Also this article consider formation issues of the various functional blocks, united in a single model of SEC. Shopping and entertainment complexes have become widespread in the United States and gradually being developed and built all around the world. However, each country has its own specifics for the creation and development of such buildings. There is a need to take into account local and national traditions of architectural forming to combine them with a new ultimate construction technologies of shopping and entertainment complexes in the East countries, especially in such as Iran. With a relatively standard external spatial solution, the interior decoration is often getting under influence of the national traditions, cultural and religious characteristics of the country.

Modern shopping and entertainment complexes are important cultural and social centers of modern Iranian cities and their role in the life of society is constantly increasing. publications analysis of domestic and foreign experience in the design of SEC and literary sources suggests that this type of buildings constantly requires updating the scientific and methodological base and recommendations for their design, taking into account various factors and conditions. The purpose of the article is an analysis of the SEC growth in Iran and the development of recommendations relating to their functional-planning and spatial organization associated with the characteristics of country zoning (design, construction and climatic zones). The purpose of the research led to the study of main factors influencing the shaping of the main functional units and the entire Shopping and entertainment complex, as well as the development of nomenclature recommendations for the most diverse types of SEC for the conditions of Iran.

This author's research is aimed at developing recommendations related to the new construction of Shopping and entertainment centers, however, some cases concerning industrial enterprises' reconstruction with the modernization and renovation for the SEC functions are also included in the author's sphere of interest. Such cases exist in the designing practice and require special attention while developing their internal structures and general plans for the site. Particular attention should be paid to the new construction of Shopping and Entertainment complexes in the open suburban spaces of free areas in residential neighborhoods. This is the most promising subtype of shopping and entertainment complexes aimed at systematic development of urban areas, taking into account the requirements of the city's master plan.

Key words: shopping and entertainment complexes (SEC), climatic zone, functional and planning structure, Iran.